

A szövegen belüli átfogalmazást bevezető metaoperátorok (= metatextémák)

Az átfogalmazást a szövegben és a diskurzusban többféle módon is értelmezik a kutatók (Dutka 1992: 128–37; Gajewska 2004: 160–5; Kiss Sándor 2009: 266–71). Az átfogalmazást néha a kommunikációs szituációhoz, különösképpen az interlokútorok kommunikációs céljaihoz relativizált egyenértékűségnek, illetve olyan beszédszerkesztésnek tartják, amely figyelembe veszi a beszéd vevő általi interpretációját is. Egyes koncepciók szerint a szóban forgó fogalmat heurisztikusnak kell tekinteni. Ennek értelmében a nyelvi művelet olyan leírásáról van szó, amely a megnyilatkozásokat összekapcsoló kifejezésekre (ún. konnektorokra) vonatkozik. Az átfogalmazást a beszéd önmagára utaló egyik aspektusának is tartják, amely nemcsak a nyelvi kompetenciával, hanem mindazokkal a tényezőkkel is kapcsolatos, amelyek a megnyilatkozás létrejöttét és interpretációját kísérik. Ebben a folyamatban olyan „hátrafelé mozgásról” van szó a szöveg vonalán, amely visszautalást jelent arra, amit korábban mondott a beszélő vagy valaki más. A beszélő meg akar győződni arról, hogy jól értette-e meg a vevőt, hogy ő maga is megfelelően kommunikál-e, és szeretné megkönnyíteni a vevő számára a szöveg megértését. Ez a „hátrafelé mozgás”, függetlenül attól, hogy tudatos-e, vagy sem, a megnyilatkozásnak a kommunikációs szituációhoz való olyan alkalmazkodásáról tanúskodik, amely befolyásolja a megfelelő nyelvi eszközök kiválasztását is.

Egyes kutatók, például Güllich, Kotschi (1983), Antos (1982), akik a szövegnyelvészet és a különböző pragmatikai irányzatok (a beszédaktus-elmélet, a diskurzus pragmatikai elemzése, a konverzáció etnometodológiai elemzése) szintézisére törekednek, a szöveg vonatkozásában két főfogalmat, azaz a szöveg generálását, és a szöveg szerkesztését (komponálását) különítik el. „Az első fogalom a szöveg olyan koherens elemeinek az összeillesztését jelenti, amelyek szekvenciákat alkotnak a meghatározott szabályok alapján. A második pedig, a szöveg tematikus egységei között fennálló kapcsolataira utal. Itt a világról szóló részleges információk közötti olyan relációkról van szó, amelyek meghatározzák a globális információt, azaz a diskurzust” (idézem Dutka után: 131). Amikor a beszélő megkomponálja a szöveget, nemcsak a beszédaktust hajtja végre, hanem egyidejűleg megalkotja, megfogalmazza a megnyilatkozást is. A megnyilatkozás megfogalmazása azonos a kommunikációs problémák megoldásával is. Ennek az egyik módja a perifrasztikus átfogalmazás. Érdeemes hozzátenni, hogy a feljebb idézett Güllich és Kotschi elkülönítik a *kér*, *ígér* típusú illokúciós aktusokat azoktól az aktusoktól, amelyek

bevezetik a szöveg különleges kompozíciós formáit, például: *megindokol, ismételt, parafrazeál*. Az interlokútornak elsősorban meg kell érteni és akceptálni a beszélő intencióját. Így a parafrazeálási aktus megkönnyíti a megértést, a megindokolási aktus viszont az akceptálást. A parafrazeálást az **xRy** alakú megnyilatkozás létrehozásának tekintik, ahol az **x** és az **y** szimbólumok a szöveg mondatstruktúrájának két szegmentumát, az **R** viszont a szemantikai relációt jelöli. A parafrazeálás nem minden esetben jelenti a teljes szemantikai ekvivalenciát (Bednarek 1987). A parafrázishoz hasonló struktúrával a szöveg kompozíciójának két másik aktusa is rendelkezik: a mondatisméltés és a helyesbítés. Így a parafrázis, az ismétlés és a helyesbítés, mint az átfogalmazási aktusok, a szöveg kompozíciós aktusainak egy alsztályát képezik.

Jelen tanulmányunkban az átfogalmazást olyan nyelvi műveletnek fogjuk tekinteni, amelyet az információadó olyan intencionális–kommunikációs (az információbefogadás megkönnyítése céljából) szándékkal hajt végre, amely során az általa előzőleg közölt információnak az átszerkesztésére (parafrazeálására) kerül sor. Ezt a szövegszerkesztési műveletet a szerző azért végzi el, hogy a közlés bonyolult tartalmát más, egyszerűbb, érdekesebb, egyértelmű és meggyőző formában mutassa be. A parafrazeált kifejezés szemantikailag ekvivalens, illetve kváziekvivalens lehet az átfogalmazandó kifejezéssel, valamint általánosíthatja, egzaktabbá teheti és bizonyos szempontból meg is magyarázhatja azt.

Vegyünk néhány példát olyan metaoperátorokra, amelyek bevezetik a szövegbe a átfogalmazandó, szemantikailag azonos, illetve megközelítőleg azonos kifejezést. Például: *más szavakkal, más szóval, másképpen fogalmazva, másképpen mondva, más szóval mondva, más szavakkal élve, képletesen fogalmazva, képletesen mondva* stb.

A Jobbik elnöke most – más szavakkal ugyan – hasonlóképp minősítette az Orbán-kormány programját. Jogosan.
www.hunhir.hu/index.php?pid=hirek&id=30253

Ő mégis máshogy beszél önmagáról, nem úgy mint a farizeusok hanem úgy, mint „szelíd és alázatos szívű”, más szavakkal olyan ember...
www.taize.fr/hu_article5097.html

Diszociális személyiség, más szóval szociopata. A szociopáták legnagyobb problémája, hogy nem tudják magukat különféle szerepekbe beleélni, mások helyébe... meinkampo.blogspot.com/.../diszocilis-szemlyisg-ms-szval.html

Szigorúan mondva tehát, a vereor azt jelenti: „az erőlködésem [...] vagy, más szavakkal, az Örökkévalóság szimbólumainak időbeli teremtése.
ktnye.akti.hu/index.php/Emlékezet

Ennek nyelvi formája a szabad függő beszéd, más szavakkal az átképzéletes előadásmód. (Most nem tudta, mit csináljon, ezen nem lehet bemenni ...).
olvasokucko.tvn.hu/main.php?do=olvas

Így értelmezi a fogalmat többek között Sanford Kwinter is; más szavakkal fogalmazva: *pusztán matematikai értelmében, absztrakt, immateriális számítás-ként.* epiteszforum.hu/node/13418

Azaz, elfogadhatónak tűnik az is, hogy a birodalom növelte a globális jólétet, más szavakkal élve: jó dolog volt a birodalom határain belül élni. www.lemontree.hu/.../033_brit_birodalom.htm

De Gaulle szemében a nemzet érdekei messze megelőztek minden más ideológiai, [...] vagyis más szavakkal mondva: saját politikával rendelkezik a világbán. www.lemontree.hu/egyebkep/.../degaulle.htm

A fentiekből következően tehát, ha megegyeznek is két irodalomtanítási megközelítésmód esetében az oktatásra kiválasztott művek (vagy azoknak legalábbis egy része) korai lenne még azt gondolni, hogy valóban hasonlóan folyik az irodalomtanítás a két rendszerben, vagy más szavakkal mondva: hogy ugyanarról szólna az irodalomtanítás a két rendszerben. www.tanszertar.hu/eken/2006.../ggvj_0604.htm

„Egyházon kívül nincs üdvösség”, csak abban az átvitt értelemben magyarázható: „Krisztuson kívül nincs üdvösség.” De a krisztusi vagy más szóval mondva: keresztyén jelleg sem valami magától értetődő ebben a világban. boobaa.ajrg.hu/konyvek/.../29-az_anyaszentegyhaz

Ezen felül a kólában foszforsav is található, ami – képletesen fogalmazva – egyszerűen lebontja a csontot. Szervezetünkben a foszfor és a kalcium-anyagcsere... tereportsport.hu/index.../3098-kola-es-soer-hatasa-a-csontjainkra-a-szervezetre

A tárlatot Földi István bv. ezredes parancsnokhelyettes nyitotta meg. Beszédében hangsúlyozta, hogy az alkotás segíthet abban, hogy az elítéltek, szabadság után visszatáljanak a helyes úthoz, és ne kövessenek el újabb bűncselekményeket. Ezután Éles Éva bv. alezredes, klinikai szakpszichológus a képeket elemezve kiemelte, hogy a festményeken, képletesen fogalmazva, az elítéltek lelke beszél a börtönletről. www.bvop.hu > ... > Aktualitások archívum

Én is betörtem a reklámpiacra, képletesen mondva jöttem kikaparni a gesztenyét. Rögtön lenne is egy kérdésem. Ha valaki tudja, akkor homályosítson fel... en.20dollars2surf.com/hungaryan-space-magyarok-terulete-fp22.php?...

Egy hónapja és 5 napja élek képletesen mondva megfosztva a civilizációtól, azaz nincs otthon számítógépem. Már vígan otthonról, a saját kis laptopomról kéne... www.banovicsmarcsi.hu/page/2/.

Az itt bemutatott metatextémák olyan kijelentést vezetnek be a szövegbe, amely általánosan fogalmazva, tartalmilag közel áll a forráskijelentéshez. Az információadó tulajdonképpen még egyszer közli ugyanazt a gondolatot, de más szavakkal, képletesebben, világosabban, és olyan megfogalmazással, amely ismert a vevő számára, és nem okoz neki gondot a megértésben. Ez azért van így, hogy a vevő helyesen értelmezze a neki szánt közlést. Hozzá lehet tenni, hogy ebben az esetben az átfogalmazás gyakran szemantikailag sem ekvivalens az „eredetivel”, azaz bizonyos új információtöbbletet is tartalmazhat. Nézzük meg azokat a metatextémákat, amelyek az általánosítást vezetik be a szövegbe. A következő típusú szintaktikai szerkezetekről van szó: *általánosan mondva, általánosan fogalmazva, általánosabban fogalmazva, legáltalánosabban fogalmazva, általánosítva leírja, a legáltalánosabb formában, röviden mondva, röviden kifejezve, nagyjából, röviden fogalmazva* stb.

Amikor egy termelő, egy vegyész, egy feltaláló, egy iparos, – általánosan mondva – a termékgyártó elkészül termékével és megpróbálja azt a vevőjéhez eljuttatni, találkozik a csomagolóstechnológia hogyanjaival és miértjeivel, hasonló helyzetbe kerül, mint a fenti példában szereplők.
ww.opti-rm.hu/studio%20uj%20termek.htm

Más alkalommal kicsiny mozgásokkal, vagy általánosabban mondva, kicsiny változásokkal van dolgunk, melyek az egymásra rakás jól ismert törvényének hódolnak. ...
www.fil.hu/uniworld/egyetem/restricted/filtort/.../kilencedikfejezet.htm

A Tesla-transzformátor általánosan fogalmazva egy olyan transzformátor, amelynek primer és szekunder tekercse egymással rezonanciában van ...
teslakonyv.virtus.hu/?id=detailed_article

Általánosan fogalmazva: Egy logikai kalkulus nem más, mint egy formalizált nyelv vagy nyelvcsalád grammatikájának leírása, kiegészítve a szintaktikai ...
ktnye.akti.hu/index.php/Szintaktika

A körülöttünk lévő élettelen világról való ismereteink egy igen jelentős hányadát fény, általánosabban fogalmazva elektromágneses sugárzás útján szerzzük....
kgy.nava.hu/index.html?coll_id=me

Általánosítva leírja, hogy minden elmúlik. Múlандóságáról beszél.
web.interware.hu/drmsp/tetelek/Regisegek/irodalom/kberzsen.doc

A tudományos és a művészeti szaknyelv, valamint a köznyelv egyaránt ismeri a 'szimmetria' kifejezést, noha nem egészen ugyanazzal a jelentéssel használja. Minden bizonnyal egyike azoknak a terminusoknak, amelyeket az emberi elme a legfontosabb fogalmak jelölésére alkotott meg. Esetünkben ez a fogalom az 'arányosság', ami – legáltalánosabban fogalmazva – a természetben

megfigyelhető szabályosság egzakt módszerekkel való leképezését jelenti.
www.ponticulus.hu

„A szó szűkebb értelmében használt etnosz, a legáltalánosabb formában úgy határozható meg, mint olyan történelmileg kialakult emberi közösség, amely viszonylag állandó közös kulturális (a nyelvet is ideértve) és pszichikai jegyekkel rendelkezik, ezenkívül tudatában van más, hasonló közösségektől való különbözőségének.”

forum.gondola.hu/cgi-bin/ultimatebb.cgi?ubb

Röviden kifejezve a válság gazdasági gyöke a fennálló és mesterségesen tenyészített aránytalanság, amelyből folyóan egyiknek van, a másiknak – nincs.
betiltva.com/new/rock-gyula-a-valsag-megoldasa

...az ideák és nemes jellemek ismeretlen volta, a rangimádás mániája, a divat még józanabbakat is bolondító ereje, a primitívebb tömeget egyaránt bolondító pofahóbortól a züllésig menő mindenféle hiúsági és testiségei ok, röviden mondva, az a nevelési mód és anyag, amely a felsőbbrendű, azaz a nemesember helyett megelégszik egyszerű és közönséges okos-ember kitermelésével, holott e kettő között oly nagy a különbség, mint az önzetlen és önző ember között... – persze akkora az eredmény is...

betiltva.com/new/rock-gyula-a-valsag-megoldasa

Röviden fogalmazva a bor nem más, mint a kiejert szőlő leve. Mégis, ami keletkezik az egy olyan anyag, amelynek egyik legjellemzőbb tulajdonsága a kimeríthetetlen változatosság...

partmagazin.hu/.../83-most-akkor-bor-vagy-nem-bor-ka-a-borban

Nagyjából arról van szó, hogy a sebesség növelésével, egy intenzitásszint fölött nagy mennyiségű tejsav termelődik az izmokban, ami egy idő után gátolja a... jakab.freeblog.hu/files/Eisenkrammer_Karoly-Edzestervezes.pdf

Az általánosítva, valamint az olyan metatextémák, mint például: egyszerűsítve, nem részletezve, a részletekbe nem bocsátkozva, a részletekbe nem menve stb. kapcsolódhatnak az olyan metaoperátorokkal, amelyek megállapítást vezetnek be a szövegbe, és kiemelik a kijelentés egyes fragmentumainak a fontosságát:

Ezt a gondolatmenetet általánosítva az mondhatjuk, hogy ugyanarra a tudásra... sem lehet ezeket a tényezőket elkülöníteni, például nem lehet megállapítani ... www.tankonyvtar.hu > ... > Pedagógia > Az iskolai tudás

Általánosítva az állapítható meg, hogy 1956. október 29. és 31. között – a fővárosi újságokon túlmenően – a szorosabb pártfelügyelet mellett szerkesztett... www.ketezer.hu/menu4/2006_10/gyarmati.html

Egyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy a nyelvtant két részre osztjuk: szintaxisra, azaz mondatanra és morfológiára, amely a szófajokkal...
[hu.wikipedia.org/wiki/Morfológia_\(nyelvészet\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Morfológia_(nyelvészet))

Egyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy a fájdalomérzékelésben, akár csak a többi érző idegműködéshez is, szükség van egy szenzoros egységre, amely az ingereket... www.hazipatika.com/.../A_szervezet_veszjelzese?...

Részletekbe nem menve meg kell említeni az MNB IKR-hez viszonyítva a feldolgozás gyorsaságát, a 2000. októberi, 2001. január 18-án érkezett számban a Computer Panorámából valóban az októberi szám tartalmával találkozhatunk, de a Chiből is ott van a 9. és 10., a PC Formátból, a Természet Világából a szeptemberi szám.) epa.oszk.hu/00100/00143/00037/muranyi.html

Részletekbe, idő híján nem menve, utalok Avicenna már idézett művének 6. fejezetére és Alderotti „Consiliá”-jára, ahol már a terapia részletes tárgyalása olvasható. members.iif.hu/visontay/.../schultheisz3.html

Érdeemes itt megjegyezni, hogy az általánosítást olyan metatextémák is jelezhetik, amelyek a szöveg nagyobb részeit érintő megállapításokat, illetve következtetéseket vezetnek be. Például:

T-Mobile tájékoztatása szerint általánosan azt lehet mondani, hogy igen megtartják a telefon összes alapfunkcióit firmware szinten. Ha konkrét funkcióra vonatkozna kérdés a G2 esetén, akkor lehetne igen vagy nem a válasz. Na most ebből lehet levonni a konzekvenciát...
forum.androidhungary.com/.../t-mobile-g2-touch

Általánosan lehet mondani, hogy akkor (és csak akkor!) volt sikeres a HR, ha a bekapcsolódás után kéri a tartózkodási helyet, dátumot, időt.
www.nokiaprogramok.hu/.../viewtopic.php?f=49

Ebből az egész hozzáállásból sajnos általános érvényű következtetéseket lehet levonni: 1./ A nálunk kevesebb érdekérvényesítő képességgel bíró magyar állampolgárok, nálunk is kevesebbet tudnak elérni érdekeik képviseletében, mint mi. 2./ Költői kérdésemre, vagyis: „Kellenek-e a somogyi/tanyák az uniós Magyarországnak?” a kimondatlan, de határozott válasza NEM. 3./ Kultúráltnan, a szolgálati utat betartva a dolgok nagy része egyre kevésbé intézhető. Ezért választottam a válaszadásnak ezt a félig nyílt formáját.
www.kecsketanya.hu/nyuz.html

Általánosságban azt lehet mondani, hogy a különböző betegségek elleni vakcinázásokat érdemes 2 hetes időközzel elvégezni, mert meg kell várni az első oltás utáni immunválasz kialakulását a galambokban.
postagalamb.biz/node/252

A teljes általánosítás bevezetésének a funkciójában olyan metatextémák szerepelnek, amelyek jelzik a végső összegzést. Az ilyen típusú szekvenciák általában a szöveg végén jelennek meg, de megtaláljuk őket a fejezetek, az alfejezetek, valamint a nagyobb témafejezések után is. Ilyenkor a parafrázis az előtte szereplő anyagnak bizonyos zárt egészét öleli fel. Az összegző általánosítást az alábbi operátorok jelzik. Például: *összegezve azt lehet mondani, hogy...*, *összefoglalva, azt lehetne mondani, hogy...*, *összefoglalva azt a következtetést vonhatjuk le, hogy...*, *Összefoglalva azt állapíthatjuk meg, hogy...*, *az eddigieket összegezve azt mondhatjuk, hogy...*, *Az eddigiek alapján azt mondhatjuk, hogy...*, *Figyelembe véve a fentieket azt állíthatjuk, hogy...*, *Befejezésül (örömmel) állapíthatjuk meg, hogy...*, *Summázva az egészet...*, *Konkludálva (tehát) annyi állapítható meg, hogy...* stb.

Tehát összegezve azt lehet mondani, hogy ennek a Parlamentnek a legfontosabb funkciója, hogy a magyar közélet koncentrált, nyilvános színpadja legyen... www.parlament.hu/naplo34/317/3170028.html

Összefoglalva tehát azt lehetne mondani, hogy a MCP modell úgy fél évszázada még realitásnak tűnhetett, az ismeretek gazdagodásával azonban a matematikai modellezés új generációja lépett fel, és ezen szemszögből egyértelmű, hogy minden, a neuront mint kétállapotú rendszert leíró modell az egyszerűség csábításának enged – immár indokolatlanul. www.kfki.hu/chemonet/hun/eloado/.../fej2.html

Összefoglalva azt a következtetést vonhatjuk le, hogy – legalábbis a 280-as évektől kezdve – a hellénisztikus Egyiptom több nemzetiségű társadalom volt... www.akademiai.com/index/y776486767541217.pdf

Az eddigieket összegezve azt mondhatjuk, hogy a mobileszközöket megcélzó tartalomszolgáltatásnak törekednie kell a rövid, egyszerű megoldásra, kerülnie kell minden fölösleges elemet. Csak a legszükségesebb információkat célszerű megjeleníteni olyan formában, hogy az egyértelmű legyen, és csak a legszükségesebb adatokat kell bekérni, szintén egyértelműen. tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4673...id...

Összefoglalva azt állapíthatjuk meg, hogy Amszterdam előtt az előkészületek jegyében, utána pedig az eredmények egyházi-gyülekezeti továbbadása területén lázas munka, „ökumenikus csúcs” bontakozott ki nemcsak Európában, hanem hazánkban is. www.evangelikus.hu/.../201eaz-emberiseg-zurzavara-es-az-isten-udvterve-201d-2013-az-egyhaziak-vilagtanacsa-elseo-vil...

Az eddigiek alapján azt mondhatjuk, hogy a 3%-os inflációs cél megfelel mind az elmélet általános iránymutatásának, mind a legjobb nemzetközi gyakorlatnak. www.mnb.hu/Resource.aspx?ResourceID=mnbfile&resourcenam...

Figyelembe véve a fentieket azt állíthatjuk, hogy a felzárkózni kívánó országoknak szükséges a technológiai követés, technológiai felzárkózás, a fejlettebb technológiába történő befektetés.

www.de-kdi.unideb.hu/download/pdf/kutatasiforum/.../Magai_Agnes.pdf

Befejezésül örömmel állapíthatjuk meg, hogy „Amszterdam 1948” körül magyarországi egyházaink benne voltak a huszadik század legjelentősebb egyházi mozgalma, az ökumené „sűrűjében”.

www.evangelikus.hu/.../201eaz-emberiseg-zurzavara-es-az-isten-udvterve-201d-2013-az-egyházak-vilagtanacsa-elso-vil...

Summázva az egészet: ennél olcsóbb és ráadásul környezetkímélőbb (hiszen vizet pufogok ki) autózás nincs. Illetve van. A Hybrid-motor, de az másik pénzbeni... swiftklub.hu/?page=forum&action=posts...82...

Konkludálva tehát annyi állapítható meg, hogy sem a hallgatáshoz való jog, sem az önvádra kötelezés tilalma nem abszolút, így hatókörük és alkalmazásuk mindaddig módosulhat, ameddig e jogok lényegi tilalma nem sérül, azaz összeegyeztethető a tisztességes tárgyaláshoz való abszolút joggal.

www.ajk.elte.hu/.../Kiadvanyok/.../Themis%20-%202006.%20December.pdf

Most nézzük meg azokat a metatextémákat, amelyek a korábban közölt információk pontosítását, egzaktabbá tételét jelzik. Az alábbiakról van szó: *pontosan fogalmazva...*, *egészen pontosan fogalmazva...*, *pontosabban mondva...*, *még egzaktabb módon fogalmazva...* stb.

Pontosan fogalmazva úgy mondhatnánk, hogy a műveleti definíció azon „műveletek” leírása, melyeket majd a fogalom méréséhez végrehajtunk.

tulipan.vjk.ppke.hu/modul/mcs121_NemesiAttila.rtf

Ebből az következik, hogy a rendszerváltás utáni berendezkedés lényegében megbukott. Egészen pontosan fogalmazva, a lakosság nem szereti. Nem sikerült a demokratikus átalakulás, és nem azért, mert a többség elutasítja az új formát, hanem mert a gyakorlatban nem látják működőképesnek.

index.hu/dedi/2010/04/09/egy_nagy_dedi_a_vegere/

Azért, mivel a kilencven természetes elem között ez az egyetlen, amelyet Magyarországon, pontosabban mondva Erdélyben fedeztek fel, 1782-ben. Mert az erdélyi fejedelemség jogilag nem szűnt meg Apafi Mihállyal.

hu.wikipedia.org/wiki/Müller_Ferenc_József

Mert: „Az emberi tudatosság nem más, mint a mémek hihetetlen komplexitása (vagy még egzaktabb módon fogalmazva a mémeknek az emberi agyon kifejített hatása), amit a legjobban úgy foghatunk fel, mint egy neumann-i virtuális [számító]gép működését”, ahol ennek a virtuális gépezetnek a hatékony-

sága nagy mértékben a biológiai hardvernek (vagyis az agynak) a hatékony működésén alapul. mek.oszk.hu/03700/03719/03719.htm

A fenti példákából láthatjuk, hogy a szóban forgó metatextémák olyan átfogalmazást vezettek be a szövegbe, amelynek köszönhetően az ezeket a metatextémákat megelőző „szövegrész” pontosabb, egzaktabb lett. Ezek a metatextémák általában az olyan szövegrészekben jelennek meg, ahol az adónak kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy a vevő a neki szánt információt helyesen, tehát szándékának megfelelően meg fogja érteni, azaz dekódolni.

Az ilyen típusú metatextémákhoz sorolhatjuk az olyan metaoperátorokat is, amelyek előrejelzik az előzőleg közölt tartalom exemplifikációját. Az általuk bevezetett példák konkretizálják a feljebb megfogalmazott megállapításokat. Például:

Példaként megemlíthetjük a biotermékeket. Amennyiben a fogyasztók a környezetbarát termékhez kiegészítő egyéni hasznot tudnak társítani, mert környezetet...

www.econ.unideb.hu/.../Competitio_konyvek_4_2_Sz_Gy_Karkus_Maria.pdf

Érdemes még egy példát adni a NOW() függvény használatára: mysql> SELECT NOW() ikon.inf.elte.hu/wiki/index.php?title=MySQL...

A megvalósítás nem bonyolult, de jelenleg layout motor függő. A WebKit esetében a következő példa illusztrálja a használt beállítás szintaxisát:

www.css-3.hu/.../gradients-css-3-segitsegevel/

Szolgáljon erre egy példa ismét az ókori kelet világából (1), (5). Asszíria főtitiszviselői, a limmuk egy-egy év tartamára foglalták el ...

csillagaszattortenet.csillagaszat.hu/.../20050210_napfogyatkozások.html

A könnyebb értelmezés kedvéért vegyünk példaként egy építőipari tevékenységet folytató kft.-t, amely egy – általános szabályok szerinti adózást választó – egyéni vállalkozó számára végez építési hatósági engedély köteles tevékenységet. Ebben az esetben a fordított adózás szabályai határozzák meg a termékértékesítésre vonatkozó áfakötelezettséget.

www.muszakilapok.hu/.../szerzodes-idopontja-es-az-adofizetes

A statisztikai alapsokaság meghatározásánál nagy körültekintéssel kell eljárni. Mondandómat az alábbi példával illusztrálom. Tegyük fel, hogy hazánkban valamilyen felmérést készítenek a családok életkörülményeiről. Ezt a felmérést szeretnék kiterjeszteni egy másik országra.

w3.atomki.hu/~zolnai/news/DENESH.HTM

Ezt, úgy vélem, a legjobban egy egyszerű példán lehetne bemutatni – a newtoni gravitációs elméleten.

nyitottegyetem.phil-inst.hu/tudfil/ktar/.../Popper.htm

Most nézzük meg azokat a textémákat, amelyek egy meghatározott ténynek, jelenségnek, megállapításnak, feltételezésnek, terminusnak, fogalomnak stb. a magyarázatát vezetik be a szövegbe. Ebben a funkcióban, úgy tűnik, a leggyakrabban használt metaoperátorok a következők: *azt jelenti, hogy...*, *ami azt jelenti, hogy...*, *jelent...*, *jelenthet...*, *ami azt jelentheti, hogy...* stb.

A kvantum fogalma azt jelenti, hogy a fizikai mennyiségek megváltozása apró lépésekben, ún. kvantumugrásokban zajlik.
www.lelekbenotthon.hu/modules.php?...

Ez azt jelenti, hogy a fény az alapenergia többszörösének megfelelő energiájú hullám-csomagocskák, ún. fotonok formájában terjed.
www.lelekbenotthon.hu/modules.php?...

Tudniillik 10 millió lakosa van. Magyarországnak. Ebből 3,5 millió nyugdíjas, ami azt jelenti, hogy a maradék 6,5 milliónak kell elvégezni MINDENT! Hétszázezren tanulnak, ami azt jelenti, hogy a maradék 5,8 millióra marad az összes munka, de 800 ezren a kormánynak dolgoznak, így marad 5 millió. www.jogiforum.hu/forum/13/19365

Matolcsy: Brutális elvonást jelent a bankadó – a 200 milliárd forint kőbevésett, mert nagyon kell, és még 120 milliárdos megtakarítás is...
index.hu/.../nem_dontott_a_kormany_a_bankadorol/

Egereket már sikerült lefogyasztani étrendváltás és rendszeres testmozgás nélkül, ami azt jelentheti, hogy a jövőben az emberek számára, is reményt nyújthat... www.hirkereso.hu/hirgyujtemeny/.../dieta-126.html

Ez azt is jelentheti, hogy nem akar veled olyan helyre menni, ami nagyon népszerű és bármikor összefuthat ismerősséggel, főleg ismerős...
www.csakcsajoknak.hu/.../hat-jel-ami-arra-utal-hogy-a-pasid-sosem-vesz-felesegul

Érdeemes hozzátenni, hogy a fenti metatextémák tagadó alakban is szerepelhetnek. Például:

Az elsőlemezes zenekarokat, előadókat támogató Pankkk program nem szűnik meg. A zárolás nem jelenti azt, hogy megvonnák a támogatást.
<https://hirkozpont.magyarorszag.hu/.../nefmi20100630.html>

Az árvíz egy folyóvíz vízszintjének olyan mértékű emelkedése, amikor az medréből kilép. Fontos megkülönböztetni az áradástól, amikor a vízszint ugyan megemelkedik, de a mederből nem lép ki a víz. Az árvíz nem jelent feltétlenül katasztrófahelyzetet. hu.wikipedia.org/wiki/Árvíz

Természetesen ez azonban nem jelentheti azt, hogy a fennmaradó teljesítmény igényt ne kellene pótolni. Ezt a többletteljesítményt a Buderus Logatherm WPS... www.buderus.hu/ref_csomor_1.htm

A rövid távú vagy részmunkaidős állások nem jelenthetnek megnyugtató megoldást, ezért továbbra is folytatnunk kell az álláskeresőt.
blog.topjob.hu/.../megoldast-jelenthet-idoszakos-munkat-vallalni/

A szóban forgó metatextémákhoz soroljuk az alábbiakat is: *fogalmán/jelenségen azt értjük, hogy...*, *azt a követelményt értjük, hogy...*, (akkor) *ezen azt értjük, hogy...*, *úgy kell értelmezni, hogy...*, (A jelenséget) *azzal magyarázhatjuk, hogy...*, (Ezt a jelenséget) *azzal magyarázzuk, hogy...*, *interpretálhatjuk, hogy...*, *nevezzük...*, *azzal magyarázzuk...*, *interpretálhatjuk, mint...*, *Amikor azt mondjuk, hogy... arra gondolunk, hogy...*, *meg lehetett magyarázni azzal, hogy...* stb.

Ezt a jelenséget azzal magyarázzuk, hogy mindegyik üveglap a színekép bizonyos színeit elnyeli, mégpedig a kék üveglap a színekép vörös színű végén levő... www.freeweb.hu/iratok/.../RENNER09.HTM

A táplálkozási ritmus fogalmán azt értjük, hogy a szervezet számára szükséges energia- és tápanyagmennyiséget hányszorra elosztva, az egyes étkezések alkalmával milyen arányban fogyasztjuk el.
www.elelmezes.hu/szamok/07/04/20.htm

Falszifikálhatóságon azt a követelményt értjük, hogy egy teóriát vagy [...] hogy cáfolható, akkor ezen azt értjük, hogy ismerünk olyan tényt vagy érvt [...] A teleportáció jelenségével állunk szemben – mondotta – amit már régen ismerünk. www.hrasko.com/xaknak.php?docid=10030

Az irányelv 2. cikkét tehát úgy kell értelmezni, hogy hamis pénznek a Közösségbe történő behozatala esetén nem vethető ki importadó. Ez a megállapítás nem... ccvista.taix.be/Fulcrum/CCVista/HU/61989J0343-HU.doc

A jelenséget azzal magyarázhatjuk, hogy az időnként feltámadó heves porviharok során tömérdek mennyiségű felszíni por kerül a bolygó gáz burkába... www.freeweb.hu/hmika/Csillag/Html/Mars.htm

Ezt a tényt úgy is interpretálhatjuk, hogy „két pont között a legrövidebb út az egyenes”, mert a háromszög-egyenlőtlenség egy speciális esete e... hu.wikipedia.org/.../Háromszög-egyenlőtlenség

Édesítőszereknek nevezzük azokat a természetes eredetű vagy mesterségesen előállított ízesítőanyagokat, amelyekkel táplálékainkat édesítjük.
www.users.broadband.hu/venyige/.../edes.htm

A természet szépségét azzal magyarázzuk, hogy isten teremtette, a szokásokat úgy legitimáljuk, hogy isten parancsolta őket, s a művészetességét isteni adományként tiszteljük. www.kfki.hu/chemonet/hun/teazo/.../heller.html

Mivel a fogyasztó nagyszámú individuumot reprezentál, ezért optimális döntése meghozatalakor a kibocsátást (y) adottnak tekinti. Ezért ezt úgy is interpretálhatjuk, mint a pénzügyi szektor externális hatását, amelyet a fogyasztó fogyasztási döntésére gyakorol.

epa.oszk.hu/00000/00017/00008/0903.html

Amikor azt mondjuk, hogy az ember önmagát választja, arra gondolunk, hogy mindegyikünk önmagát választja, de ezzel együtt arra is, hogy önmagával együtt választja az összes többi embereket is.

csupaaa.blogter.hu/tag/exisztencializmus

Egy ideig a táguló világegyetemmel kapcsolatos problémákat jól meg lehetett magyarázni azzal, hogy a tér görbültsége miatt az Univerzum „véges de határtalan”. Magyarán: egy négydimenziós térben zárt gömböt kell elképzelniünk, ami egyre tágul, de rajta kívül nincs semmi.

vilagegyetem.nolblog.hu/.../Hny_Galaxist_Itunk/

A megfogalmazást bevezető metaoperátorokhoz fogjuk sorolni azokat a szekvenciákat is, amelyek explicit információt tartalmaznak a bevezetett tartalom értelmezésének a módjáról. Például: *explicitebben fogalmazva...*, *statisztikailag értelmezhető...*, *intuitív módon értelmezve...*, *átlagosan értelmezve...*, *formálisan fogalmazva...*, *képletesen fogalmazva...*, *hagyományosan értelmezve...*, *elméletileg megközelítve...*, *elméletileg véve...* stb.

Explicitebben fogalmazva, Saul érve egy olyan nézőpontváltáson alapul, amely megengedhetetlen. Ezt az olvasatot csak azért találjuk intuitíve plauzibilisnek, mert ismerjük... epa.oszk.hu/00100/00186/00021/pdf/forrai.pdf

A kérdőíves felmérés eredményét statisztikailag értelmezhető táblázatokban foglaltuk össze, oly módon, hogy minden kérdésről, ami szerepelt a...

www.hier.iif.hu/hu/letoltes.php?fid=kutatas_kozben/168

Erős fékezéskor vagy a blokkolásgátló működésbe lépésekor ugyanis megnövekednek a hátsó lámpatesten átvilágított felületek, a mögöttes járművek vezetői pedig, ezt intuitív módon vészfékezésésként értelmezve és idejében fékezve értékes fékutat nyerhetnek.

www.mtv.hu/modernkepmesek/cikk.php?id=106948

Ez azonban csak átlagosan értelmezve van így, hiszen a személyijövedelemadó-törvény változásai (gyermekkedvezmény bevezetése, alkalmazotti kedvezmény...) a-munkaado-lapja.cegnet.hu/1998/.../amit-ma-megtehatsz

Formálisan fogalmazva megkülönböztetjük a lehetséges megoldások F halmazát (vagy valamely kiválasztott részhalmazát), és a reprezentációban...
www.inf.u-szeged.hu/~cimreh/lok.pdf

Ezen felül a kólában foszforsav is található, ami – képletesen fogalmazva – egyszerűen lebontja a csontot. Szervezetünkben a foszfor és a kalcium-anyagcsere finoman összehangolva működik.
tereportsport.hu/.../3098-kola-es-soer-hatasa-a-csontjainkra-a-szervezetre

E tanulmány a népművészet fogalmát hagyományosan értelmezve, a populáris kultúra vizuális műfajait figyelmen kívül hagyja.
www.sulinet.hu/.../010_A_romaniai_magyar.htm

Elméletileg megközelítve: Szerintem az egyik igen komoly küzdelem a szervezet számára éppen az ásványi anyagokért és nyomelemekért folyik.
www.bio-holding.hu/index.php?category=items

Mivel a vers ütemei is hosszú és rövid időrészekből, egyszersmind súlyos és súlytalan mozzanatokból állnak, elméletileg véve, a legtermészetesebb módja az lenne a verselésnek, ha a vers hosszú és rövid, továbbá súlyos és súlytalan helyeire olyan szótágok kerülnének, melyek már a természetes beszédben is megfelelő tulajdonságokkal bírnak: hosszú és súlyos versmozzanatot hosszú és hangsúlyos szótágok fejeznének ki, rövid és súlyos mozzanatot rövid és súlyos szótaggal stb. www.kislexikon.hu/prozodia.html

A cikkben tárgyalt metatextémák bevezetik a szövegbe a korábban közölt információk átfogalmazását, átszerkesztését. Ez a nyelvi művelet érintheti a szövegnek az ezeket a metatextémákat megelőző bizonyos fragmentumait vagy néha az egészét is. A parafrázis kifejezés szemantikailag azonos vagy megközelítőleg azonos lehet a forráskifejezéssel, általánosíthatja, pontosabbá, konkrétábbá teszi azt, valamint úgy jelenik meg, mint a parafrázis kifejezésnek a magyarázata, illetve interpretációja.

SZAKIRODALOM

- Antos, Gerd 1982. *Grundlagen einer Theorie des Formulierens*. Niemeyer, Tübingen.
- Bañcerowski Janusz 2008. *A világ nyelvi képe. A világgép mint a valóság metaképe a nyelvben és a nyelvhasználatban*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- Bañcerowski Janusz 2010. *A metaszóvegről és az intertextuális metaszóvegbeli operátorokról*. *Magyar Nyelvőr* 2: 183–95.
- Bednarek, Adam 1987. *Wykładniki leksykalne ekwiwalencji. Analiza semantyczna wyrażen typu czyli*. Towarzystwo Naukowe w Toruniu, Toruń.
- Dutka, Anna 1992. *Przeformułowanie w dyskursie. Funkcje i wykładniki*. *Pamiętnik Literacki*. 4. Instytut Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, Warszawa.
- Gajewska, Urszula 2004. *Metatekstemy w języku nauk ścisłych*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów.

- Gülich, Elizabeth – Kotschi, Thomas 1983. Les Marqueurs de la reformulation paraphrastique. *Cahiers de linguistique française*. Nr 5. Genève.
- Kiss, Sándor 2009. A parafrázis a mondat és a diskurzus nyelvtanában. In: Keszler Borbála – Tát-
rai Szilárd (szerk.): *Diskurzus a grammatikában – grammatika a diskurzusban*. Segédköny-
vek a Nyelvészet Tanulmányozásához. 88. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Bañcerowski Janusz
ELTE BTK
Szláv és Balti Filológiai Intézet

SUMMARY

Bañcerowski, Janusz

Metatextemes (i.e., metaoperators introducing text-internal reformulation)

The present paper discusses reformulation, a linguistic operation that the information sender performs with the communicative intention of facilitating the reception of information and by paraphrasing pieces of information that s/he offered earlier in a different form.

The focus of the paper is the use of metatextemes, that is, of items that introduce the reformulated/paraphrased pieces of information. That linguistic operation may concern certain fragments of the preceding text, or sometimes all of it. The paraphrase may be semantically identical or near-identical to the source expression, may be more general, more accurate, or more specific, and it may also occur as an explanation or interpretation of the expression paraphrased.

Keywords: reformulation, paraphrase, metatexteme, metatext operators